

การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านห้วยเตย
อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น*

The Development of Tourism Potential in Huai Toei Village,
Sam Sung District, KhonKaen

ปณิษฐา ตาคำ
Panisata Tarkam
นักวิชาการอิสระ
Independent Scholar, Thailand
E-mail: panisata1961@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพ และพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสาร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ นำเสนอโดยพรรณนาวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านห้วยเตย อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ด้านทรัพยากรธรรมชาติ บ้านห้วยเตย มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญคือ แหล่งน้ำ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ด้านองค์กรชุมชน องค์กรชุมชนและคนในชุมชนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชนตั้งแต่กระบวนการวางแผน การดำเนินงาน การประเมินและตรวจสอบอีกครั้ง ผู้นำของชุมชนมีวิสัยทัศน์ ด้านการจัดการ ไม่เคยมีรูปแบบการจัดการแบบมีส่วนร่วมโดยคนในชุมชนให้ความสำคัญทั้งในระดับที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ด้านการเรียนรู้ มีการพัฒนาและริเริ่มแนวทางการพัฒนาที่เป็นผลมาจากกระบวนการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้จากภายในและกระบวนการเรียนรู้จากภายนอก

*ได้รับบทความ: 5 กุมภาพันธ์ 2562; แก้ไขบทความ: 19 เมษายน 2562; ตอรับตีพิมพ์: 3 พฤษภาคม 2562

2. การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านห้วยเตย อำเภอคำสูง จังหวัดขอนแก่น จำเป็นต้องพัฒนาความพร้อมเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวอย่างมืออาชีพ ใน 3 ด้านคือ ด้านการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว ด้านความพร้อมของแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: ศักยภาพ; การท่องเที่ยว; การพัฒนา

Abstract

This research aims to study the potential and potential development of tourism in Huai Toei village, Sam Sung district, Khon Kaen province in order to create sustainable suitability for the cultural environment and tourism management. It is a qualitative research carried out by studying documents, data interviews and specific group discussions. The obtained data were presented by the descriptive method.

The research found that:

1. The potential of tourism in community of Huai Toei village, Sam Sung district, Khon Kaen province as to natural resources are: Huai Toei village has important natural resources, the water source which is considered a factor affecting the way of life of people in the community and community organization, people in the community pay more attention to participation in the process of community development since the planning of process, operations, assessment and inspection. Again, community leaders have a vision for management; it never has a participatory management model by people in the community by giving importance to both formal and informal levels. For learning, it has developed and initiated development guidelines that are the result of the learning process based on the internal learning process and external learning process.

2. For potential development of tourism in Huai Toei village, Sam Sung district, Khon Kaen province, it needs to develop readiness to support professional management of tourism in 3 parts: communication with tourists, availability of tourism resources and activities in the tourism industry.

Keywords: potential; tourism; development

1. บทนำ

การท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมที่เจริญเติบโตและมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย จึงทำให้เห็นว่ารัฐบาลแต่ละยุค ควรมีนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและให้การท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างจริงจังจึงเป็นครั้งแรกเมื่อมีการบรรจุแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีความต้องการที่จะให้กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างงานสร้างรายได้และถ่ายทอดความเจริญไปสู่ภูมิภาครวมถึงเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรศิลปวัฒนธรรม ธรรมเนียมประเพณีที่ดงามตลอดจนโบราณสถาน แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Sangraksa, 2010) รายได้จากการท่องเที่ยว จึงกลายเป็นรายได้อันดับหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากการส่งสินค้าประเภทอื่นๆ รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นรายได้ที่กระจายไปสู่ประชากรในวงกว้างเป็นการสร้างงานสร้างอาชีพแก่คนทุกประเภททั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรง ได้แก่ บริษัทนำเที่ยว โรงแรม ภัตตาคาร ร้านขายของที่ระลึก มัคคุเทศก์ ทางอ้อม ได้แก่ การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน เกษตรกร และผู้ใช้แรงงาน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทในการสร้างสรรค์ความเจริญไปยังภูมิภาคต่างๆเนื่องจากการลงทุนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีผลในการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น (Sirichot, 2013) ซึ่งการท่องเที่ยวของประเทศไทยในปัจจุบันก็มีหลากหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวแบบ

ธรรมชาติ ท่องเที่ยวโบราณสถาน โบราณวัตถุ การท่องเที่ยวสถานเริงรมย์ การท่องเที่ยวทางทะเล การท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม ซึ่งการท่องเที่ยวแต่ละชนิดก็มีกลุ่มนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน โดยปัจจุบันเพิ่มความสำคัญของความยั่งยืนควบคู่ไปกับการดำเนินงานการตลาดในแบบเดิมเพราะในอดีตอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเน้นจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นเหตุทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวถูกทำลาย จึงมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดไปสู่การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพหรือการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Lohachaiyakul, 2017 : 9)

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีการส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นเครือข่ายมากขึ้น ซึ่งคำว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” (Community-Based Tourism) หรือ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” (Ecotourism) หรือ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” (Conservation Tourism) ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นสื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์และส่งเสริมภาพพจน์ของการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนมุ่งเน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการทำงาน คือ คนในชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวและไม่ใช่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังได้เน้นถึงการสร้างศักยภาพของคนในท้องถิ่นให้ใช้ทักษะความรู้ความสามารถของตนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อนำไปสู่การดูแลรักษา ปกป้องและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้มีความสมดุลกับภูมิปัญญา

และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม รวมทั้งการเกื้อกูลต่อเศรษฐกิจของชุมชนในอนาคต

ปัจจุบันมีนักทอ่งที่เกี่ยวข้องส่วนหนึ่งให้ความสนใจในการทอ่งเกี่ยวเชิงวิถีชุมชน และการเรียนรู้ที่เป็นการเดินทางเพื่อการศึกษาและแสวงหาคคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต กอปรกับรัฐบาลให้ความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง ลดความเหลื่อมล้ำ รวมถึงการแก้ไขปัญหของประชาชน ทั้งนี้แนวทางการจัดการทอ่งเกี่ยวแบบยั่งยืนถูกกล่าวถึงมากขึ้น โดยการจัดการทอ่งเกี่ยวลักษณะนี้ ทำให้เกิดผลกระทบถึงถึงความสำคัญของชุมชนท้องถิ่น การดูแลเอาใจใส่สวัสดิการของผู้มีส่วนร่วมในการจัดการทอ่งเกี่ยว เพื่อนำไปสู่การสร้างเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนจากกิจกรรมการทอ่งเกี่ยวในชุมชน (Swarbrooke, 1998) ซึ่งเป็นไปตามแนวโน้มของการทอ่งเกี่ยวในปัจจุบันจากกระแสความคิดในการที่จะปรับกระบวนการและวิสัยทัศน์ด้านการทอ่งเกี่ยวเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรทอ่งเกี่ยว สภาพแวดล้อมของชุมชนวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ จึงเป็นเหตุให้มีการนำแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมาเชื่อมโยงกับการจัดการทอ่งเกี่ยวเพื่อให้คนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์ในการสร้างเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ สังคมและสุนทรียภาพในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น (Chittaprapan, et al., 2013)

จากสถานการณ์ดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงการพัฒนาศักยภาพแหล่งทอ่งเกี่ยวในชุมชนบ้านห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น ที่มีทรัพยากรทั้งทางด้านวิถีชีวิต

กิจกรรม ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ชุมชน ในประเด็นที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของการจัดการทอ่งเกี่ยวโดยชุมชน (CBT) 4 ด้าน คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชนด้านการจัดการ และด้านการเรียนรู้ รวมถึงการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะกิจกรรมและคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ภายในแหล่งทอ่งเกี่ยวของชุมชน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาศักยภาพแหล่งทอ่งเกี่ยวในชุมชนบ้านห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น ให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การส่งเสริมการทอ่งเกี่ยวเชิงวิถีชุมชนที่มีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งทอ่งเกี่ยวในชุมชนบ้านห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพแหล่งทอ่งเกี่ยวในชุมชนบ้านห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น ให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและการจัดการทอ่งเกี่ยวอย่างยั่งยืน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Phra Wisit Thitavisiddho, et al., 2017 : 25-38) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. วิธีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Sources) ศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ ตำรา

บทความ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงเอกสารรายงานต่างๆ ของเครือข่ายองค์กรและชุมชน ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีการศึกษาโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จากผู้นำชุมชนและพระสงฆ์ ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผนการสัมภาษณ์ไว้ก่อนล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน แบบเข้มงวดพอสมควร และข้อคำถามในการสัมภาษณ์มีโครงสร้างแบบหลวม (Loosely Structure) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับคำถามและลำดับขั้นตอนของการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า เป็นการพูดคุยสนทนาตามธรรมชาติ (Naturalistic Inquiry) ซึ่งมีแนวคิดในการศึกษาและแนวทางการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก ภายใต้บรรยากาศของการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน เพื่อจะเก็บข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านห้วยเตย

3. วิธีการศึกษาโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หารลักษณะร่วม (Common Character) รวมถึงข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) จากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในชุมชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐผู้เกี่ยวข้องกับชุมชน เพื่อให้ตรงกับประเด็นที่จะศึกษาวิจัยในครั้งนี้ และการสนทนากลุ่มเฉพาะนี้

ผู้วิจัยได้ใช้พลังของกลุ่มเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้แต่ละคนได้แสดงความคิดเห็นและทัศนะอย่างจริงจัง ในขณะที่ทำการสนทนา ซึ่งความคิดเห็นของคนหนึ่งสามารถช่วยกระตุ้นให้คนอื่นในกลุ่มอยากจะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมถึงอยากแสดงทัศนะและประสบการณ์ของตนเอง แล้วนำผลสรุปวิเคราะห์มาสังเคราะห์เป็นแนวทางที่เหมาะสมกับการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น ให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในการใช้เครื่องมือนี้จะใช้ภายหลังที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเสร็จจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

4. สรุปผลการวิจัย

1. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ในหมู่บ้านห้วยเตยเป็นชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและสามารถพัฒนาให้มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน โดยหากพิจารณาจากองค์ประกอบของศักยภาพชุมชนใน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และด้านการเรียนรู้ พบว่า

1.1 ด้านทรัพยากรธรรมชาติบ้านห้วยเตย มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ คือ แหล่งน้ำ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งเป็นแหล่งต้นน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค และเป็นแหล่งอาหาร โดยสิ่งที่ปรากฏเห็นชัดจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

ของบ้านห้วยเตย ทำให้เกิดกลุ่มอาชีพปลูกผักปลอดสารพิษที่มีความเข้มแข็งและเป็นอาชีพสำคัญอีกอาชีพหนึ่งของชุมชนบ้านห้วยเตยที่ได้ใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

1.2 ด้านองค์กรชุมชน จุดเด่นของบ้านห้วยเตยคือองค์กรชุมชนและคนในชุมชนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชนตั้งแต่กระบวนการวางแผน การดำเนินงาน การประเมินและตรวจสอบ ผู้นำของชุมชนมีวิสัยทัศน์และเป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อการประสานงานเพื่อสร้างเครือข่ายในการพัฒนาบ้านห้วยเตย อาทิ กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม กลุ่มทอเสื่อกก กลุ่มเครื่องจักสาน กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มแม่บ้านขนมไทย กลุ่มปลาสาม ซึ่งล้วนเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพและมีโอกาสที่หากได้รับการพัฒนาจะสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ โดยภาพรวมของชุมชนบ้านห้วยเตยที่มีวัฒนธรรมชุมชนที่อบอุ่น ประชาชนในชุมชนมีอัธยาศัยไมตรีที่ดีต่อผู้มาเยือน ซึ่งจะเป็นปัจจัยเชื่อมต่อการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวต่อไป

1.3 ด้านการจัดการ ไม่เคยมีรูปแบบการจัดการแบบมีส่วนร่วมโดยคนในชุมชนให้ความสำคัญทั้งในระดับที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นในทุกกลุ่มวัย กระบวนการวางแผนได้กำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นสิ่งที่เกิดจากการที่ชุมชนได้นำเอาปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการพัฒนาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

1.4 ด้านการเรียนรู้ ภายใต้แนวคิดการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านห้วยเตย มีการพัฒนาและริเริ่มแนวทางการพัฒนาที่เป็นผลมาจากกระบวนการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้จากภายในและกระบวนการเรียนรู้จากภายนอก กระบวนการเรียนรู้ภายในเกิดจากการที่คนในชุมชนสามารถวิเคราะห์บริบทของชุมชนทั้งที่เป็นจุดแข็งจุดอ่อนและโอกาสของชุมชนที่จะสามารถพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง เหตุการณ์ที่มีบุคคลหรือหน่วยงานจากภายนอกเข้ามาทำหน้าที่ในการกระตุ้นให้ชุมชนได้รู้จักการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนตนเอง ซึ่งที่ผ่านมาก็มีหลายหน่วยงานหรือกลุ่มบุคคลเข้ามา เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอข้าสูง สำนักงานการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอข้าสูง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เป็นต้น ส่วนการเรียนรู้จากภายนอก ซึ่งเกิดการที่ผู้นำชุมชนประชาชนชุมชนมีโอกาสได้ไปศึกษาดูงานในสถานที่ต่างๆ ที่มีบริบทคล้ายคลึงกับบ้านห้วยเตยแต่มีกระบวนการในการพัฒนาให้มีศักยภาพต่อการพัฒนาชุมชนและสามารถยกระดับให้มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวได้ ซึ่งที่ผ่านมาบ้านห้วยเตยก็เป็นหนึ่งในหมู่บ้านที่ได้รับการส่งเสริมและสร้างกระบวนการเรียนรู้จากโครงการหมู่บ้าน OTOP นวัตกรรม ของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอข้าสูง

2. การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น การจัดการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนยึดหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มี

การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนนั้นเกิดจากกระบวนการแบบมีส่วนร่วม และความต้องการของชุมชนในพื้นที่อย่างแท้จริง ชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ทำให้เกิดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบที่จะเกิดประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่นสูงสุด ซึ่งจากการวิเคราะห์แล้วการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านห้วยเตยจะมีความสมบูรณ์สามารถดึงดูดและสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ จำเป็นต้องพัฒนาความพร้อมเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวอย่างมืออาชีพ ใน 3 ด้านคือ

2.1 ด้านการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยต้องการเน้นทำความเข้าใจและประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านห้วยเตย โดยมีการนำอัตลักษณ์ และฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวของบ้านห้วยเตยมาประกอบการพัฒนาและจัดทำเครื่องมือในการสื่อสารสำหรับนักท่องเที่ยวจากงานวิจัย และได้มีการจัดทำวีดิทัศน์ในการเผยแพร่กิจกรรมการท่องเที่ยวของบ้านห้วยเตย การสร้างสัญลักษณ์ของชุมชน ตราสินค้าในชุมชน เพื่อสื่อสารและเชิญชวนนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัส และเรียนรู้มนต์เสน่ห์ของวิถีชีวิตของชุมชนบ้านห้วยเตย นอกจากนี้ยังมีการสร้างเอกสารเผยแพร่ ป้ายประชาสัมพันธ์ รวมถึงการจัดทำกิจกรรมการออกฐานและเข้าร่วมจัดนิทรรศการที่สามารถสอดแทรกประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนบ้านห้วยเตย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ร่วมออกแบบโลโก้บ้าน และโลโก้ผลิตภัณฑ์

2.2 ด้านความพร้อมของแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านความพร้อม ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านห้วยเตย แหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวที่เกิดจากมนุษย์เป็นผู้สร้าง ชุมชนควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ให้มีความพร้อม ทั้งด้านความสะดวก ความสวยงาม ความสะอาด และความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความสุข ความประทับใจ และความทรงจำที่ดีทำให้อยากกลับมาเยือนอีกครั้งหรือบอกกล่าว บอกต่อแนะนำกับผู้ที่รู้จักให้มาเยือน มาเรียนรู้และมาสัมผัสชุมชนบ้านห้วยเตย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ร่วมกับชุมชนออกแบบการสร้างศาลากลางน้ำ ปรับปรุงทัศนียภาพ ณ บริเวณหนองตานา และสภาพแวดล้อมภายในชุมชน

2.3 ด้านกิจกรรมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสุขที่สนับสนุนให้กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนมีเสน่ห์ยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญในการพัฒนากิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านห้วยเตย ใน 4 ประเด็นคือ

2.3.1 มัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยว ชุมชนควรสร้างมัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยวที่เป็นคนในชุมชนเอง เนื่องจากจะเป็นบุคคลผู้ที่สามารถให้ข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านห้วยเตยได้อย่างชัดเจนเป็นธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาสมรรถนะเพื่อให้มีคุณสมบัติในการรองรับการเป็นมัคคุเทศก์และผู้นำเที่ยวของชุมชน เพื่อให้การสื่อสารและถ่ายทอดเอกลักษณ์

อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านห้วยเตย ให้กับนักท่องเที่ยวได้เกิดความประทับใจและเข้าใจถึงบริบทวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านห้วยเตย

2.3.2 ที่พัก เนื่องจากบ้านห้วยเตยตั้งอยู่ในเขตอำเภอข้าสูง ซึ่งอยู่ห่างจากตัวเมืองขอนแก่นประมาณ 40 กิโลเมตร ที่พักที่เหมาะสมกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนซึ่งมีลักษณะเป็นแบบโฮมสเตย์ จึงเป็นอีกทางเลือกที่สามารถจัดการได้โดยชุมชน โดยที่พักแบบโฮมสเตย์ถือได้ว่าเป็นที่พักที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วิถีชีวิตสัมผัสธรรมชาติ ทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชนบ้านห้วยเตยได้อย่างครบถ้วน หากแต่คนในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาที่พักและต้องตระหนักถึงความเป็นมาตรฐาน ความเหมาะสม ความสะอาด ความสะดวกสบาย ความเป็นส่วนตัว และการปฏิบัติตนเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีน้ำใจ เอื้ออาทร ประจักษ์ตามิตรต่อนักท่องเที่ยว การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้อบรมเทคนิคการพับผ้า การตกแต่งผ้าเพื่อใช้ในที่พัก

2.3.3 อาหารและเครื่องดื่ม ถือว่าเป็นเสน่ห์ของการท่องเที่ยวในชุมชนที่จะสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของชุมชน โดยผู้วิจัยได้สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการให้บริการอาหารและเครื่องดื่มสำหรับนักท่องเที่ยว สิ่งสำคัญนอกจากการนำเสนออาหารที่เป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของชุมชนแล้วยังต้องเน้นความสะอาด ถูกสุขลักษณะ ทั้งส่วนประกอบของอาหาร ส่วนผสม และภาชนะหรือบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ต้องสะอาดปลอดภัย โดยเน้นให้อาหารและเครื่องดื่ม

เป็นการใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นหลัก เพื่อเป็นการกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน ซึ่งอาหารเปรียบเหมือนเครื่องมือในการสื่อสารทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านห้วยเตย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้อบรมให้ความรู้ แนะนำแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการจัดวางและตกแต่งสำหรับอาหาร การทำน้ำสมุนไพร การทำภาชนะจากวัสดุธรรมชาติในชุมชน

2.3.4 ผลิตภัณฑ์และของที่ระลึก ชุมชนบ้านห้วยเตยมีผลิตภัณฑ์และของที่ระลึกหลากหลาย หากแต่ชุมชนควรเพิ่มเติมเสน่ห์ของผลิตภัณฑ์และของที่ระลึกที่มีอยู่ในชุมชนให้บ่งบอกความเป็นบ้านห้วยเตยผ่านตราสัญลักษณ์ของสินค้า เพิ่มเรื่องราวความเป็นมาของสินค้า กระบวนการผลิต วิธีการใช้ รวมทั้งควรออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ผ่านกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ เพิ่มมูลค่าและสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชนเพิ่มขึ้น ซึ่งผลิตภัณฑ์และของที่ระลึกเหล่านี้ก็เป็นเสมือนเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนบ้านห้วยเตยอีกทางหนึ่งเช่นกัน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้อบรม ให้ความรู้ แนะนำแลกเปลี่ยนเรียนรู้การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ ประกอบด้วย การแปรรูปผ้าจากผ้าฝ้ายเป็นของใช้ ของที่ระลึก การทำชาจากใบหม่อน การทำ/สานภาชนะจากไม้ไผ่

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านห้วยเตย อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านห้วยเตย อำเภอลำสูง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ในหมู่บ้านห้วยเตยเป็นชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและสามารถพัฒนาให้มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน โดยหากพิจารณาจากองค์ประกอบของศักยภาพชุมชนใน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการและด้านการเรียนรู้ โดยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของสมจันท์ ศรีปรัชยานนท์ และคณะ (Sriprajanont, et al., 2017 : 135-137) พบว่า 1) ทรัพยากรการพัฒนาทรัพยากรของวัดและชุมชนจะต้องมีแหล่งท่องเที่ยวที่ดีดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ความงดงาม ภูมิทัศน์ การอนุรักษ์ การบริหาร ความสะดวกและความปลอดภัย 2) บริหารคน บุคลากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว ประกอบด้วย บุคลากร ความรู้จิตอาสาและระเบียบวินัยข้อบังคับ 3) การจัดการเป็นการดำเนินงานหรือปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวทางที่กำหนดไว้ในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดและชุมชนดำเนินไปตามแผนที่วางไว้และแนวทางที่จะถึงเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง 4) กิจกรรมเชิงพุทธการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักทางพระพุทธศาสนาผ่านกิจกรรมเชิงพุทธ ด้านความเชื่อดั้งเดิมที่หล่อหลอมคุณค่าทางศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดีงามของวัดและชุมชน ได้แก่ ความเชื่อ วิถีชีวิตชุมชน วัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรมวิถีพุทธ

การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ และคณะ (Chaiwong, et al., 2017 : 91) ได้กล่าวไว้ว่า สภาพบริบททางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยพิจารณาถึงด้านการเข้าถึงว่ามีเส้นทางที่อำนวยความสะดวกให้สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ และมีป้ายบอกทางตามเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่สามารถพัฒนาเป็นของฝากของที่ระลึกและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ สำหรับการพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจมีการกำหนดยุทธศาสตร์คือ ยุทธศาสตร์ความร่วมมือในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยชุมชนมีส่วนร่วม และยุทธศาสตร์การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยชุมชนมีส่วนร่วมในพื้นที่ สอดคล้องกับพระมหาคำวี สร้อยสาคร และคณะ (Phra Maha Kawee Losakham, et al., 2017 : 136) ได้กล่าวถึงการสืบสานอัตลักษณ์ไว้ในการการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนจะต้องประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญดังนี้ 1) การสร้างชาติ 2) การจัดการจากภายนอกและภายในประเทศ 3) แผนการจัดการการท่องเที่ยว การบูรณะ และพัฒนาพื้นที่ 4) การสร้างอาชีพ 5) สัญลักษณ์หรือโลโก้ 6) การประชาสัมพันธ์ภาพถ่าย 7) ของที่ระลึกและของประดับ และ 8) ความเชื่อทางศาสนา

การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกื้อกูล ส่งเสริมสัมมาชีพ และเอื้อต่อการพัฒนา

ชุมชน มีความสอดคล้องกับพระราชสิทธิเวที (Phra Ratsittivatee, 2017 : 101-102) ได้กล่าวถึงหลัก การในทางพระพุทธศาสนาไว้ว่า มี 2 ส่วนคือ ส่วน ที่ 1 หลักธรรมที่เกื้อหนุนสัมมาอาชีวะ ประกอบด้วย 1) อริยมรรคมีองค์ 8 2) ทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ หลักธรรมที่ส่งเสริมสัมมาอาชีวะ ประกอบด้วย 1) สังคหัตถุ 4 2) ธรรมสำหรับคฤหัสถ์ในการครอง ชีวิตคือ ขรवासธรรม 4 ประการ 3) โภควิภาค 4 ส่วน ก่อให้เกิดสัมมาชีพในชุมชน ตลอดทั้งได้ กล่าวถึงวิธีการส่งเสริมสัมมาชีพคือ ขั้นตอนการ ผลิต การมีส่วนร่วม และการตลาด นอกจากนี้ มีการพัฒนากระบวนการสร้างความเข้มแข็งด้วย หลักพุทธธรรม ซึ่งวิสิษฐ์พล กุลพรม (Kulphrom, 2017) ได้กล่าวถึงหลักพุทธธรรมคือ จักร 4 ซึ่งเป็น ธรรมอันนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ดุจล่อนำรถไปสู่ จุดหมายมีการประยุกต์ใช้เพื่อความเข้มแข็งของ ชุมชนอย่างยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 พัฒนาและต่อยอดความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีลักษณะเป็น เรื่องราวที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชนบ้าน ห้วยเตยมากขึ้น

1.2 สร้างกลไกหรือกระบวนการที่ มุ่งเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

ในการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับ นักท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมตามเพศและ ช่วงวัย

1.3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือสินค้า ของชุมชนให้มีความหลากหลายแต่ยังคงสื่อให้เห็น ถึงเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านห้วยเตย

1.4 จากการวิจัยทำให้เห็นว่าประชาชน ในชุมชนมีความกระตือรือร้นในการขับเคลื่อน สนับสนุนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ช่างจำเป็นจะต้องพยายามกระตุ้นให้ประชาชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และสร้างให้คนในชุมชนความรู้สึกว่าตัวเองเป็น เจ้าของและมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการ พัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อ สร้างความเข้มแข็งและยั่งยืน

2.2 ควรมีการศึกษาแนวทางการ พัฒนาระบบการตลาดและการประชาสัมพันธ์ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านห้วยเตย ที่เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวของจังหวัดและ ภูมิภาค

2.3 ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนา รูปแบบและกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชนไม่มีความหลากหลายและสร้างสรรค์ที่ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

References

- Chaiwong, S., et al. (2017). *Development of Agricultural tourism Strategies According to the Sufficiency Economy Philosophy by Community Participation in the Area of Lampang Province*. Lampang : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Lampang Buddhist College
- Chittaprapan, B., et al. (2013). *Marine and Coastal tourism in Chumphon Province: Status, Needs, Problems and Trends in Sustainable Tourism Development*. Chiang Mai : Maejo University.
- Kulphrom, W. (2017). *The Development of the Process of Strengthening the Community in Accordance with the Buddhist Principles of Ton Thong Sub district Municipality Mueang District, Lamphun Province*. Lamphun : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Lamphun Buddhist College.
- Lohachaiyakul, P. (2017). *Tourist Attraction Management*. <http://www.etatjournal.com/web/menu-read-web-etatjournal/menu-2012/menu-2012-apr-jun/449-22555-travel> (Accessed 27 October 2017).
- Phra Maha Kawee Losakham, et al. (2017). *Identity and Tourism: A study of the use of identity in cultural tourism of Phra Nakhon Wat Cambodia*. Nakhon Phanom : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Phanom Buddhist College
- Phra Ratsittivatee. (2017). *Promoting the Process of Life of Community Enterprises in Phichit Province*. Phichit : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Academic Resource Unit, Phichit Province.
- Phra Wisit Thitavisiddho, et al. (2017). The Development of Tourist and Tourism Management Potential of Buddhist with Public Consciousness in Chiang Mai. *Dhammathas Academic Journal*, 17(3), 25-38.
- Sangraksa, N. (2010). *The Study of Cultural tourism Situation in Nakhon Pathom Province*. Nakhon Pathom Research Report : Faculty of Education Silpakorn University.
- Sirichot, O. (2013). *Service Marketing*. Songkhla : Advertise art.

- Sriprajanont, S., et al. (2017). *Development of tourism Potential of Temples and Communities in Lanna*. Lampang : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Lampang Buddhist College.
- Swarbrooke, J. (1998). *Sustainable Tourism manage*. Principal Lecturer in Tourism School of Leisure and Food Management Sheffield Hallam University Sheffield, UK. Oxford : Butterworth-Heinemann.